

Ad me currendum est  
in omni iudicio  
(De Imitatione Christi.  
Lib. III. Cap. 46)

P287776

# ÎNDREPTAR

FOAIE PENTRU GÂND ȘI FAPTĂ CREȘTINEASCĂ

MIRCEA ELIADE:

## CĂDEREA ÎN ISTORIE

III

Scriam în articolul trecut: creștinul are o atitudine paradoxală față de istorie; căci pe deoparte o acceptă, ca pe o realitate care îl constituie (păcatul, căderea), iar pe de altă parte o neagă, pentru că speră să se salveze dincolo de istorie, și într-un anumit sens, împotriva ei. Din această atitudine, în aparență contradictorie, derivă toate dificultățile filozofilor creștine ale istoriei, dela Sfântul Augustin la Bossuet. Creștinul acceptă prelungirea istoriei, cu toate cruzimile ei, ca o pedeapsă a lui Dumnezeu; deci, pentru el, istoria are un sens și, ca atare, poate fi suportată, în așteptarea celei de a doua venirii a Mântuitorului, care va pune capăt istoriei și totodată o va judeca. (În paranteză să spun, această consolare trans-istorică nu e îngăduită niciunei filozofii istoriciste. Proclamând auto-justificarea evenimentelor istorice, Hegel și urmașii lui sunt obligați să accepte și să valorifice toate ororile drept „manifestarea Spiritului Universal în lume”). Dar există totuși o dificultate pentru filozofia creștină a istoriei, cu care s'a luptat și Sfântul Augustin, și Bossuet, și Vico, fără să fi izbutit a o soluționa deplin. Și anume: dacă Lumea, Omul și Viața au fost voite și create de Dumnezeu, de ce există răul, imperfecția și suferința? După cum se vede, întrebarea ascunde mai degrabă o problemă de teodicee decât de filozofia istoriei. Totuși, ea atinge, indirect, și filozofia istoriei. Întrebarea s'ar pune atunci în acești termeni: de ce Iisus n'a schimbat radical istoria? de ce istoria nu poate fi „creștinată”? de ce se prelungeste și-și agravează încontinuu cruzimile și teroarele?

Nu pretindem a discuta aici, într-un articol, această problemă de teodicee și teologie a istoriei. Am amintit-o, în trecut, pentru că istoria s'a așezat în dificultățile reale pe care le prezintă, pentru un creștin adevărat, istoria. Cu alți prilei vom reveni, căci problema nu ni pare insolubilă, dacă facem, pe deoparte, efortul de a înțelege sensul profund al libertății, și dacă, pe de altă parte, ne ferim de greșala în care au alunecat atâția mari gânditori, greșala de a judeca lumea din locul (pe care-l cred ei că e al) lui Dumnezeu.

Deocamdată, ne mulțumim să constatăm că poziția creștinului în istorie e grea, dar nu e fără lezare. E grea pentru că nu reușește să creștineze istoria. În aparență, eventualele ne înclină pe ca și cum Providența ar fi complet absentă din istorie. Creștinul nu poate accepta această aparentă anarhie diabolică a istoriei. El își spune, mereu, că toate tragediile și toate cruzimile istorice au un sens; dar recunoște că nu e capabil să descopere acest sens trans-istoric, urmasii preziență ocultă a Providenței.

Și cu toate acestea, creștinul adevărat reușește, măcar câteodată, să depășească istoria, salvându-se nu numai pe el, ci salvând chiar fragmentul acela de istoricitate care-l constituie. Vorbeam în articolul trecut de importanța prezienței, a momentului istoric actual. Creștinul nu evadează din concretul istoric, ci se străduiește — și speră — să se salveze aici și acum: hic et nunc. Cu alte cuvinte, pentru creștin, în orice clipă poate fi abolit întreg trecutul neamului omenesc, care-l constituie, pe el, ca ființă istorică. Asta înseamnă că dacă „trecutul” încearcă din noi ne e scump în măsura în care nu constituie ca ființă istorică, „trecutul” acesta este o povară în calea mântuirii. În perspectiva creștină, „trecutul” încearcă om e un lung și de păcate, căderi și ocazii pierdute. „Trecutul” ne dovedește, în fiecare clipă, că nu suntem sfinți, că trăim în păcat. Sfinții nu au un „trecut personal”, așa cum avem noi, „ființe istorice”. Și totuși, în aceeași perspectivă creștină de care vorbim mai sus, povara acestui „trecut” nu e prielie de deznaștere. Oricum ar fi privit, creștinismul rămâne totuși cea mai „optimistă” religie din lume. Păcatul deznaședează nu e niciăieri considerat mai grav ca în creștinism. Niciăieri în lume sinuciderea, păcat împotriva nădejdi, nu are gravitatea excepțională pe care i-o acordă creștinismul.

Ce pot însemna toate acestea? Că, pentru un creștin, niciun „trecut” nu este hotărâtor atât timp cât există încă viața. În ultima clipă a vieții, orice om se poate mântui. Dacă am fi consecvenți cu învățăturile creștine, ar trebui să avem o încredere nemărginită în posibilitățile de salvare ale Vieții. N'ar trebui să povăim a crede că un criminal poate deveni sânt, că cel din urmă păcătos se poate mântui. Viața, prezentul, momentul ne îngăduie ocazii să ne mântuim, adică, pe planul în care ne-am situat în articolele de față, să anulăm istoria, să abolim „trecutul”.

Toate laudele și strigările pe care învățătura și liturgia creștină le aduc Vieții — adică

continuare în pag. 3

## DE ZIUA NAȘTERII DOMNULUI

Cu toate că suntem departe de casă, îngenunchiem, după cum se cuvine, în fața leagănului copilului nou născut din Bethlehem, cu pietatea simplă și cu umilința păstorilor, care au fost de față la nașterea lui Mesia. Venim plini de credință și de venerație și ne asociem la lauda plină de bucurie cu oaspeții îngerești, care au adus la cunoștință venirea Sa pe coastele dealurilor din Iudeea. Venim cu dragoste și venerație pentru Fecioara — Mamă Maria și pentru Sfântul Iosif Logodnicul. „Căci pentru noi s'a născut astăzi Mântuitor, care e Cristos-Domnul”. Aproape 2000 de ani au trecut dela acea fericită zi, când cerurile s'au deschis și din prea marea milă divină, Isus Cristos, mult așteptatul Mesia, veni pe lume, născut de o mamă fecioară, pentru a ne mântui de păcatele noastre și pentru a ne arăta drumul de urmat în această viață, astfel încât să putem călăui petrece eternitatea cu El în cer. Aproape 2000 de ani au trecut de când Mântuitorul nostru veni pentru a aduce pacea oamenilor de bună credință. Și totuși e un fapt trist, bine cunoscut tuturor, că oamenii din toate timpurile nu au ascultat de vocea Lui. El L-au respins și au refuzat să-l primească în inima lor, din cauza relelor lor intenții. „El a venit la ai Lui și ai Lui nu L-au primit”. Din iubire pentru noi, a doua Persoană a binecuvântatei Treimi a preluat asupra El natura noastră omenescă. Creatorul s'a supus El însuși la mizeriile, umilirile și infirmitățile creaturii umane, pentru a deveni Mântuitorul nostru. Regele Cerurilor și Stăpânul Universului a ales un staul drept palat, o iesle drept tron, paie pentru patul său, animale de povară drept primii săi tovarăși. El nu a venit pe pământ în splendorile și bogățiile regilor și principilor acestei lumi. El a voit mai degrabă să fie născut în sărăcie și umilință, pentru a ne învăța că, dacă suntem săraci cu spiritul și acceptăm cu răbdare și resemnare durerile acestei vieți, a noastră este împărăția cerurilor. Numai în măsura în care tragem învățătura din cele întâmplate la Bethlehem, înțelegând predica mută a Mântuitorului-Copil din amvonul ieslei, vom fi în stare să avem pace reală și permanentă în inimile noastre și în lume. În timpul Sfințelor Sărbători ale Crăciunului, să ne prosternăm adesea la picioarele Copilului-Cristos și cu răvnă pioasă a Magilor să-l dăruim așuri unei inimi pline de iubire, focul rugăciunilor noastre intense, smirna unui suflet umil și pocăit. Cel mai prețios dar pe care-l putem face Mântuitorului nostru, în schimbul iubirii sale fără pereche, este darul inimii noastre.

Sărbătorile Crăciunului sunt în general sărbători de familie, când frații și surorile se întâlnesc din nou în casa copilăriei, pentru a reinnoi afecțiuni din trecut. Oameni cruzi și un sistem filosofic diabolic v'au gonit din căminurile voastre și din patria voastră și v'au smuls din sânul familiei și al prietenilor. Însă chiar în exil, inimile voastre să nu fie mai puțin încălzite de razele ce emană dela Copilul divin din Bethlehem, cu care timpul, distanța sau greutatele dispar.

Este dorința mea sinceră, în aceste zile sfinte, precum și totdeauna, ca Dumnezeu să vă binecuvinteze pe voi și pe toți cei dragi ai voștri cu mila cerului și cu cele mai bune daruri pentru suflet și trup!

TUTUROR SĂRBĂTORI FERICITE!

Msgr. JOHN C. KIRK

G. RACOVEANU:

## «TRĂDAREA» DE LA 1700

Șapte preoți ai Bisericii românești de sub ascultarea Episcopului Romei au tipărit, de curând, la Madrid, o voluminoasă lucrare: Biserica Română Unită. Două sute cincizeci de ani de istorie. O carte grea de date și de gând cinstit. Cartea — scrisă și tipărită cu prilejul împlinirii unui sfert de mileniu de trăire sub purtarea de grijă a Romei și cu prilejul sugrumării tălbărești a Bisericii românești unite — este un pas kemin și cinstit în procesul de lămurire a genezei unui fapt istoric și a consecințelor lui. Ea n'ar trebui să lipsească de pe masa niciunui Român cu preocupări spirituale.

Nu vreau să fac aci recenziei acestei cărți, cu caracter apologetic (și — printr-o paranteză — polemic). Se vor afla destul s'o facă. Se vor afla — știu — mulți care o vor condamna, înainte de a fi citit-o chiar. Căci, din nefericire, prejudecata și viclenia își are încă sălaș în multe capete și în multe inimi. Se vor afla, apoi, unii care vor fi de părere că lucrul trebuia făcut... „mai așa”. Alegerea materialului prezentat — pentru o perioadă de timp care depășește un sfert de mileniu — interpretarea dată faptelor, unele greșeli de transcriere și (mai ales!) greșelile tipografice vor da de lucru multora; Dumnezeu a rânduit doară pe fiecare la câte ceva!

Ca unul care am groază de încălcarea — și printr-o paranteză de rădăcină — discuțiilor ce, lăna îndolală, se vor naște în jurul acestei cărți, vreau să folosesc prilejul pentru a preciza cadrul în care aceste discuții s'ar cuveni să rămână, spre a fi rodnice. Și — personal — să-mi îngăduie unele anticipări în această desbatere.

De două sute cincizeci de ani înceace se aruncă unei Biserici românești acuzația de „trădare”. Trădare față de Hristos! Trădare de neam! Și cine sunt acuzații? Acuzații cel mai dăruți au fost, întotdeauna, oamenii politici, laici și clerici. Care li-i îndreptățirea primilor de a se pronunța în această delicată problemă? Ne-o lămurim un mare teolog ortodox: „Acesti bărbați de Stat, completamente străini de Iisus Hristos trebuie să se ocupe de Biserica; să dea programe și duh seminarilor, să le trimită dascăli și directori, să trize pe profesori dela teologie și să aleagă în parlamentul țării pe Episcopi și Mitropoliți. Vă dați seama ce însemnează această? Niște oameni care nu dau pe la biserică decât la Zece Mai, care nu știu nici Decalogul, nici Simbolul credinței, care nu se spovedesc și nu se împărtășesc niciodată, care nu cred nici în Tatăl, nici în Fiul, nici în Duhul Sfânt (dar sunt împotriva lui Filioque n. n.), acești oameni fac și desfac totul în Biserica Românească, risă de stat și dominantă” (Gala Galaction). Cu unele ferite excepții, toți acești oameni nu au îndreptățirea de a se pronunța aci.

Dar acuzații au fost — și mai sunt — și unii clerici; unii ierarhi ai Bisericii ortodoxe. Căzul actualului mitropolit ortodox al Sibului — ca să-l lăsam pe Justinian (și neamul!) în plata Domnului — este elocvent. Acesta a făcut legământ, la înscăunarea sa, să desființeze Biserica românească unită: aceasta era problema cea mare; nu încreștinarea celor care oficiau „liturghie seacă” în Biserica ortodoxă de sub călăuzirea sa. A și izbutit, acest mitropolit, să sfiame comunitatea Românilor uniți: cu ajutorul lui Stalin!

Acuzații însă nu s'au numai de aceste două categorii. Au fost — și sunt încă — și oameni de bună credință care au aruncat fraților „din cealaltă strană” greaua acuzație. Cărți — precum „Carte sau lumină, cu drepte dovediri din dogmele Bisericii împotriva deghindării Popis-tărilor” (tradusă din grecește în românește și tipărită la Snagov, chiar în 1699) — au creat și la noi, Români, o atmosferă defavorabilă și ostilă Romei. Cauzele acestei ostilități sunt însă complexe. Deocamdată nu mă opresc asupra lor. Am amintit doar pe cea de natură spirituală. Dintre clericii ortodocși de astăzi sunt ostili Romei toți cei care au înstrucție protestantă. Sunt anticatolici nu prin ortodoxia lor, ci prin protestantismul lor. Pentru cei de bună credință scriu eu aceste rânduri.

Două ar fi, așadar, fețele „trădării” dela 1700: trădare de neam și trădare față de Biserica lui Hristos. Să începem cu cea mai simplă: trădarea de neam.

Cel ce cunoaște condițiile politice și sociale în care trăiau Români în Transilvania celor trei „națiuni privilegiate” (Unguri, Sași, Secui) în ajunul anului 1700, nu va putea să nu recunoască inteligența politică a preoților ortodocși românești a Transilvaniei din acea vreme. Dovada: opoziția dăru a națiilor privilegiate, la pasul făcut de Români ortodocși. Lupta netricatului episcop uni Iosifin Micu Cioba (1728—1751) în apărarea dreptății nației românești transilvănene este cel mai clar răspuns dat tuturor acuzărilor. Și dacă Români an fi rămas

continuare în pag. 3



Inchinarea Magilor. Săpătură în lemn, de Velt Stoss, 1518.

BIBLIOTECA  
CENTRALĂ  
UNIVERSITĂȚII „CAROL I”





## CÎNTĂ MAICA DOMNULUI

Ca pe bolta raiului,  
cerul Betleemului  
i-a aprins la căpătui,  
stea ca steaua nimănui

Și de-atunci filia Lul  
e temel pământului,  
alb izvor cuvîntului,  
cumpănă văzduhului,  
vîlvătae, duhului;  
împărat al soarelui  
și stăpîn al harului . . .

La ieslele slomnului,  
pe leagănul somnului,  
cu-ochi căprui  
pe chipul Lui,  
cîntă-un dulce liuliuliul,  
liuliuliul, cum altul nu-l  
pe pinza pământului;  
cîntă Maica pruncului,  
cîntă Maica Domnului . . .  
Liuliuliul și liuliuliul  
pentru Fiul cerului . . .

Fie 'n veci mărirea Lui,  
pe fața pământului,  
și'n cerul cuvîntului;  
în vuetul mărilor,  
și'n cartea schimbărilor;  
în roadele humelor  
și'n sbuciumul mumelor,  
subt biciul urgiilor,  
în țara robilor! . . .  
Și în suflul oricui,  
aibă tron din tronul Lui,  
azi și'n veacul veacului,  
mărirea măriilor,  
Maria Mariilor! . . .

Madrid, 1952

ARON CORTUȘ



## VEGHE

... yo insomne, loco,  
en los acantilados . . .

Gerardo Diego

Isbăvitorul ceas prielnic tihnei,  
Arhanghel învîrșbit, l-ai frânt în mine  
Și-un rod al smuls, viclean, al neodihnei.

Din volbură trufașă, el — amarnic  
Îndrumător de nave — gândul scapă.  
Tu-l prinzi, turnându-l rar,  
ca un paharnic . . .

Apoi îl iscodești, îi cugești firea,  
Nepătătoru-i sbor pîndind cu arcu  
Întins spre creasta unde-î șovăirea . . .

Înverșunat nesoma, ce mîntuire  
Îmi pregătești din neguri, precum vracu  
Din laur fîltru spornic de gîndire? . . .

ANTOANETA I. DE BODISCO



## Hristos din ceruri: întâmpinați-l

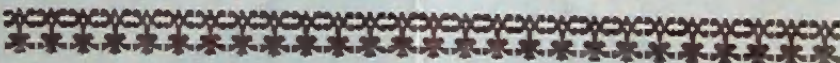
Hristos din ceruri, întâmpinați-l! Hristos se apleacă asupra neputinții noastre și o ia în brațe, Hristos se coboară ca să ne ridice. Iar Biserica ne chiamă, ne îndeamnă să ne trezim din somnul trîndăviei, să venim înaintea Lui, să-L primim. Hristos se apropie de noi cu brațele deschise. Noi să-L întâmpinăm, deschizând și noi, larg, brațele sufletului . . . Starea sufletească de neliniștită așteptare care a caracterizat istoria de dinainte de Hristos a devenit oarecum din nou actuală după această îndelungă și adâncă rătăcire a istoriei moderne. Am cutreerat — dela Renaștere încoace — toate cărările, am încercat toate soluțiile, ne-am bătut pentru toate „idealurile”, am făcut toate experiențele; am crezut în Rațiune, în Progres, în Știință, în Stat, în Rasă, în Națiune, în Libertate, în Democrație, în Socialism . . . Din toate ne-am făcut un Dumnezeu numai ca să nu ne plecăm genunchiul în fața adevăratului Dumnezeu și a celui pe care L-a trimis: Hristos Mântuitorul. Ne-am refuzat posibilității de a deveni asemenea lui Dumnezeu și ne-am făcut Dumnezeu pe măsura noastră, pe măsura neșprăviri și a neputinții noastre — creații efemere, luminițe fără durată, a căror grăbită stingere n'a făcut decât să întunericul să devină în jurul nostru tot mai apăsător iar orbecăiala noastră tot mai îngrijorătoare. Pe adevăratul Soare Hristos — cum cântă Biserica — nu L-am voit. Isus s'a coborît între noi, a intrat în istorie, dar istoria L-a refuzat sistematic. „Între ai săi a venit, dar ai săi nu L-au primit” — notează cu adâncă tristețe până sensibilă a Sfîntului Ioan. Nu i-a fost dat lumii decât un singur Mântuitor, iar pe acesta lumea L-a ținut în mod constant la o parte. Hristos a fost — în ultimele veacuri — în mod voit și sistematic eliminat din tot ce era încercare de înțelegere, de explicare și de ordonare a vieții omenești și a rostului său. Deși în afară de El nu există soluții valabile pentru niciuna din problemele vieții omenești. Pentru niciuna! Nu există mîntuire în afară de Hristos. Și mîntuire nu numai în cer; ci nu există, fără de El, mîntuire acl pe pământ. Nu numai mîntuirea din istorie nu se poate realiza fără de Hristos, ci istoria însăși, adică viața noastră în tot complexul ei nu poate fi mîntuită de propriile ei rătăcirii, de propriile ei aberații, de căderile și de dezastrele provocate, decât prin Hristos. Deci nu în abilitatea politică, nu în mergerea spre dreapta sau spre stînga, nu în „echilibrul” economic, nu numai în înarmare stă mîntuirea noastră și ieșirea din impasul în care ne găsim. Cîne trebuie o lume nouă, structuri sociale după spiritul Evangheliei, condiții de viață în care omul — fiecare om — să se poată desvolta și crește ca om, fără a se vedea silit să cadă la tot pasul pradă idolilor devoratori de trupuri și de suflete . . .

Primejdia comunistă absoarbe astăzi preocupările noastre. Demonul bolșevic care și-a întins ghiarele peste jumătate din Europa trebuie doborât. Și e opinie generală că Rusia comunistă nu poate fi învinsă decât prin război. Nu intenționăm să punem în discuție chestiunea aceasta. Ci vrem să spunem doar că problema nu e toată aici. Răul de care trebuie să ne mîntuim nu e numai în Rusia ci e între noi, s'a strecurat pretutindeni; iar noi, în miopia noastră, continuăm să opunem comunismului o mentalitate care a generat ea însăși comunismul. Odată cu căderea Rusiei comuniste ne vom debarasa și noi de ideile care ne-au adus la starea de astăzi? Va cădea, odată cu materialismul doctrinar al bolșevismului, și materialismul practic al Occidentului? Odată cu tirania bestială care înăbușe orice libertate dincolo de cortina de fier va fi înlăturată și hidoasa dictatură a banului ce domnește în tabăra opusă? Va înceta eliminarea din activitatea politică: ipocrizia, perfidia, calomnia, interesul mai presus de toate? Vom înceta noi să ne mai închinăm la idoli cărni, ai trușiei și la vițelul de aur după ce se va prăbuși idolul din Kremlin?

Lată de unde vine neliniștea noastră. Atîta lume se gîndește încă la transformările pe care le așteptăm ca la o simplă schimbare de regim; și odată întoarsă în țară, să o ia dela capăt . . . Nu! Astăzi, sau primim pe Hristos fără rezerve, tragînd toate concluziile, sau ne prăbușim cu totii. Nu mai ajunge o schimbare de regim, o modificare a condițiilor exterioare, ci e nevoie înainte de toate de tăierea în carne vie, de smulgerea buruienilor inimii, de purificarea prin focul pocăinții a hoitului dinlăuntru. E absurd să credem că vom putea birui pe Satana intrupat în istorie, folosindu-ne de aceleași arme ale Satanei și rămînînd noi înșine sub stăpînire lui. De aceea nu putem spera o lume mai bună atîta timp cît lumea „anticomunistă” rămîne astfel clădită încît în ea se simt ca la ei acasă numai hoții și tâlharii, terfelitorii de cele sfînte și mișei de tot felul, în care cei mici sunt zdrobiți, cu cinism, sub picioare, în care valorile spiritului, bunătatea sufletului, simplitatea inimii și curătenia vieții sunt considerate utopii, cîntea prostie, dragostea și jertfirea de sine nebunii . . .

Mîntuirea lumii nu se va face prin prăbușirea Rusiei. Mîntuirea lumii începe dela noi, dela mine, dela Dta, dela fiecare din noi. Ea depinde de felul cum îl întâmpinăm pe Hristos care ne întinde mîna. Îl primim cu calculul politic al lui Irod, cu abilitatea diplomatică a lui Caiafa, cu setea de arginți a lui Iuda, cu oportunismul lui Pilat? Sau cu simplitatea de copil? Aci stă toată problema.

ALEXANDRU MIRCEA



## TREI CRAI

de

AL. GREGORIAN

Seara bună, seara bună:  
Bofile se despreună  
În trei raze  
Ca'n amlaze,  
Că trei crai în cușme albe  
Au pornit pe drumuri dalbe,  
Toate polet'e'n sori,  
Înflorite din ninsori.

Seara bună, seara bună:  
Munții, lumile, 'mpreună,  
În stihare  
De izvoare,  
Întind mese și ospețe  
Crailor, cînstite fețe,  
Pe treapia tăcerilor,  
Pînă'n poala norilor.

Seara bună, seara bună:  
Și le-a dat și-un rai arvună  
Și'n chimire  
Trei safire  
Să le-arunce'n scîldătoare  
Domnului-stînte odoare  
Cînd L-or lăsa ploile  
Și L-or culca vîlle.

Seara bună, seara bună:  
Vin colindători pe lună  
La lcoane  
Cu plocioane,  
Stele mii care anină  
Policandre de lumină  
Sus, în pomii gerului,  
La curțile cerului.

Seara bună, seara bună:  
Umbli ingerii cunună  
Că'ntr'un cânt,  
Lângă pămînt,  
Om calic și om bogat  
S'a prins crailor argat:  
Craii, domnii să le dee  
Simbria în curcubeie.

## PSALMUL 23

I

Al Domnului este pămîntul și ce e pe el  
lumea și cei ce locuiesc întrînsa.

Căci El a întemeiat-o peste mări  
și a întărit-o peste fluviu.

II

— Cine se va putea sui  
pe muntele Domnului,  
sau cine va putea sta  
în locul cel sfînt al lui?

— Cel cu mîni nevinovate  
și cu inimă curată;  
cel ce cugetul spre cele deșarte  
nu și-l pleacă,  
nici nu jură împotriva aproapelui său,  
viclenește.

Acesta va lua binecuvîntare dela Domn  
și rîsplătire dela Dumnezeu,  
mîntuitorul său.

Acesta e neamul celor ce-L caută;  
neamul celor ce caută fața  
Dumnezeului lui Iacov.

III

— Ridicați, porți, frunțile voastre;  
faceți-vă mai înalte, intrări străvechi,  
ca să între Împăratul Mărilor!

— Cine este acest Împărat al Mărilor?  
— Domnul, tare și puternic;  
Domnul cel puternic în luptă!

IV

Ridicați, porți, frunțile voastre;  
faceți-vă mai înalte, intrări străvechi,  
ca să între Împăratul Mărilor!

— Cine este acest Împărat al Mărilor?  
— Domnul oștirilor;  
El este Împăratul Mărilor!

## PSALMUL 14

I

— Doamne, cine se cade  
a ședeia în cortul tău  
și cine va locui în sfînt muntele tău?

II

— Cel ce umblă fără prihană  
și lucrează dreptatea;

cel ce în inima sa cugetă drept  
și cu limba nu defaimă.

Cel ce aproapelui nu-i face rău  
și nu-și dezonoarează vecinul.

Cel ce pe necinstit nu-l prefăște  
iar pe cel temători de Domnul cinstește.

Cel ce jurămîntul nu și-l schimbă,  
chiar de i-ar fi spre pagubă;

banii nu și-i dă cu camătă  
și împotriva celor nevinovați  
mită nu primește.

Cel ce face acestea,  
nu se va clăti, în veac.

(Traducere de Octavian Barbu  
George Racoveanu, după LIBER PSAL-  
MORUM. Nova e textibus primigeniis interpre-  
tatio latina cum notis criticis et exegetica  
Roma 1945).





FLAVIU POPAN:

# PE MARGINEA ALEGERILOR DIN R.P.R.

În cursul lunii trecute s'a făcut în țară o surprinzătoare propagandă, prin presă, radio, cinema, teatru, puncte de agitație, pentru reușirea alegerilor din 30 Noembrie, în urma cărora s'a fost desemnat noul deputat în așa zisa Mare Adunare Națională. Noul sarcini, procentul de votanți și candidații au fost dinainte aflați, fără posibilitate de ulterioare surprize. Cu toate acestea, alegerile n'au fost un simplu joc de teatru de ochii lumii, cum s'ar putea crede, ci au corespuns unui proces intern de dezvoltare și au însemnat un mare pas înainte, pentru comunicarea efectivă a țării.

În noul sistemului actual de viață și în locul luptei pentru construirea socialismului, s'au ridicat la noi, în ultimii ani, „oamenii dinaintea întregului popor muncitor”. „Cine nu cunoaște și nu progresează — se întreabă România Liberă, în articolul de fond din 26 Noembrie — faptele lui Kapotîn Geza, minerul din Valea Jiului, ale stăbanovistului Dumitru Arjan, laureat al Premiului de Stat, ale lui Vasile Dicu, ale cîncisutistului Nicolae Popa...”. Cîine nu se mîndrește cu munca în cunoașterea de succes a lui Petre Drăgescu, cîncisutistul de ieri, azi președintele gospodăriei colective din Chelmaci. Și alături de aceștia, nenumărați mineri și minerite, tractoriști, maeștri laminoriști, strungari, președinți de colective și de sfaturi populare, țărani muncitori, tot ce a adus la suprafață sistemul comunist de guvernare. Pe toți aceștia, alegerile i-au scos din cercul lor strict profesional și i-au ridicat în locul vechii clase conducătoare. Ei nu vor putea să se cuvîntul în contradicție, nici nu vor face discuții sau legi în Marea Adunare Națională; dar vor aduce cu ei noul stil de viață militantă.

Cu vreo două luni înainte, Regimul comunist a intrat în Constituția socialistă, principiile călăuzitoare pentru noul așezări ale vieții publice din țară. În acest organism juridic format, alegerile actuale au făcut transiția elementului vital, a noului un sovietic. Guvernul a socotit că e timpul să-și afirme forțele proprii, înlocuind vechia aristocrație perimată cu oamenii proaspeți ai muncii, formați în noul spirit și gata de a lucra pentru instaurarea noului stil de viață. În fiecare număr de ziare pulsează acest ritm de viață: sporește avântul mișcării pentru realizarea planului pe 1952 înainte de termenul fixat, noi fabrici intră în funcțiune, se deschid noi perspective pentru reconstrucția socialistă a orașelor, etc. S'ar părea, din cele scrise într-un articol de fond din Știința (15 Nov.), că „toate visurile devin realitate”, iar aceste realizări, amplificate de o propagandă fără scrupule, ne dădăresc vredniciei oamenilor noi. Pe alături vieții publice, în locul vechilor statui adrobite, au fost înălțați acești idoli.

Dintre oamenii de ieri n'au mai rămas decât aceia care s'au acomodat fără rezervă, ori cei care din diferite pricini mai sunt încă utili. M. Sadoveanu a fost reales, dar cu puțin entuziasm și numai după ce a fost prezentat și

recomandat de tovarășul N. Tatomir, președintele scriitorilor din lașul de astăzi.

Paralel cu această înfluzie de noi forțe în viața publică, Consiliul de Miniștri a hotărât decemarea Premiului de Stat al Republicii Populare și atribuirea titlului de Laureat al Premiului de Stat pentru lucrările de o „deosebită valoare, efectuate în anii 1950 și 1951”. Și în știință, artă și literatură avem astfel o nouă aristocrație. Mai mult, în știință au fost premiate numai lucrările celor care au pus cunoștințele lor în slujba „vieții noi”, iar în literatură s'au distins cei care au reușit să înfățișeze „tot mai profund procesul formării omului nou, educat în muncă și luptă de către partid, datorat luptei pentru socialism al oamenilor simpli, ideile și sentimentele mărețe care-l însușesc, forța patriotului socialist și a internaționalismului proletar”. (Știința, 28 Noembrie). Cum în științele istorico-filologice e greu de găsit și de creat ceva nou pe placul vremii, în acest domeniu n'a fost acordat nici un premiu „clasa I-a”. (Institutul de Istorie a Partidului de pe lângă C. C. al P. M. R. a luat premiul clasa II-a). Candidații și premiați Frontului Democratice Populare sunt deci, cum scrie România Liberă, candidații și premiați vieții noi a patriei noastre. Între felul lor de viață și cel din trecut se adăncește în fiecare zi prăpastia. Iar propaganda comunistă și-a luat cu măiestrie sarcina să pună toată vina pe seama „deputaților istorici” și a regimului reprezentat de aceștia. Alegerile din trecut aduceau cu ele surprize, fiindcă nu se știa cine va fi ales și ce procent de voturi va obține partidul desemnat. Surprize relative de cifre și oameni, la care în fond se potrivea oarecum vorba: „Vin al noștri, pleacă al noștri”. Acum însă surpriza s'a măsora la fața de trecut și la fața de concepția tradițională a vieții de atunci. „Astăzi — semnează pentru conformitate, în Știința, deputatul istoric T. Olaru — astăzi, fără nici un respect pentru tradiție, se pregătesc alegeri în care e destul să te uiți numai la cine candidăză ca să se apuce florii. Azi pe cine au pus candidați: Maria Zidaru, președinta de colectivă, Dumitru Arjan, petrolișt, Ionescu State dela uzinele după care oțtează bietul Malaxa...”

Cu toată propaganda comunistă și amplificările de rigoare, un lucru rămâne totuși adevărat: în țară viața politică, economică și socială evoluează într-un ritm furtunos și schimbările sunt din cele mai surprinzătoare și mai mari. În timp ce noi, aici în pribegie, rămănem pe loc, merem același și cu aceeași mentalitate depășită. Îmbătrănim și nu mai fim pas cu vremea. Poate că niciodată, nici chiar după reînnoțirea în țară, nu vom putea relua locul visat în organismul viu al comunității, care între timp a parcurs un drum în istorie și s'a împlinit fără noi. N'am crușă oare, multă energie și nu ne-am ferit de multă amărăciune dacă în socotile noastre am ține seamă și de această lege fundamentală a vieții? Refugiații politici din timpul regimului fascist și nazist ne sunt, în general, o pildă grăitoare.

## Căderea în Istorie

Măntuitorului care „cu moarte pe moarte a călcat” — de aici pornesc: Viața poate fi creștină, că în orice moment o trivialisă existență umană, măcărata de păcat și fugărită spre moarte, poate fi transfigurată în plenitudinea Vieții măntuite, a Vieții christice. Deaceia vorbim creștin spunea: mai bine un măgar viu, decât un leu mort. Un mort e judecat pe ce-a fost. Viul, are, până în ultima clipă, un prezent. Și numai în prezent se poate depăși. (Că aproape nimeni nu încearcă s'o facă, e altă poveste. Majoritatea oamenilor își proiectează speranțele și intențiile în viitor. În perspectiva creștină, viitorul personal nu prea are importanță. Creștinul e îndemnat să se pocăiască acum, „cât mai e timp”. În viitor va fi doar judecat pe cât a știut el profita de prezent...).

Trecând acum pe planul istoriilor naționale, ne regăsim în același situație. „Trecutul” a putut fi glorios sau obscuro, norocos sau tragic, măreț sau modest; dar, astăzi, acest „trecut” și-a epuizat „posibilitățile deschise”. Trecutul constituie un neam, așa cum constituie o persoană. Îl dă conținutul concret, istoric, ireducibil. Suntem Români sau suntem Francezi, și purtăm, fiecare din noi, istoria pătrilor respective: suntem constituți de „trecutul” neamurilor din care ne tragem. Noroc, grandoare, geniu, bogăție, în cazul poporului francez. Nenoroc, săcie, obscuritate, nerecunoștință, în cazul neamului românesc. Nu trebuie nici să ne fie rușine (n'am avea de ce) și nici să ne lepădăm de istoria neamului românesc, care a fost așa cum a fost prin voia lui Dumnezeu și rădăcinile oamenilor. Dar nici nu suntem obligați să acceptăm fatalitatea acestei istorii naționale. Dacă ea a fost, și este încă, o serie nesfârșită de tragedii, nu închidem ochii, nu evadăm în iluzii și vise de grandoare — dar nici nu ne lăsam paralizați de ce-a fost. Știm foarte bine că un „trecut”, cât ar fi el de glorios, e închisat, și așteaptă să fie judecat. Gloria Egiptului faraonic o fi fost ea fără pereche în lume — dar aparține acum istoriografilor. Leului mort, îl preferăm, cu înțelepciunea populară, măgarul viu. Căci atât timp cât există viața națională, adică istorie colectivă, toate posibilitățile rămân deschise.

Ce înseamnă asta? Înseamnă că neamul românesc, ca orice alt neam viu, își poate afla în orice clipă „trecutul”. În cazul Românilor, trecutul lor de nenoroc și însingurare. Că reare contează în primul rând, nu e nici trecutul nici viitorul, ci prezentul. Istoria, ca simțăminte, are loc în prezent. Mai înseamnă că trebuie să ne simțim solidari cu trecutul neamului românesc, dar liberi de a-l depăși, anulându-l, într-o supremă înțelegere; și asta în orice clipă. Intocmai după cum un Creștin nu poate accepta, pe plan personal, istoria ca o fatalitate din care nu există leșire, tot așa nu poate accepta fatalitatea istoriei naționale. Aici, nu poate spune, ca Hegel, că tot ce s'a împlinit în trecutul neamului său a trebuit să se împlină astfel și că, prin urmare, bine a fost că s'a împlinit așa. Un creștin trebuie să-și amintească necontenit că istoria întreagă e o cădere. Că, glorioasă sau obscuro, istoria neamului său este, creștinește vorbind, o serie de păcate și ocazii pierdute. „Ocazii pierdute”, pentru că istoria națională n'a pogorât Raiul pe pământ, n'a alcătuit o cetate de sfinți.

(Dacă o fi făcut-o, cumva, nu s'a aflat).

Ori, dacă măntuirea individuală conduce la salvarea fragmentului de istoricitate pe care-l reprezintă individul, transfigurarea istoriei naționale implică măntuirea unei frânturi din istoria universală. Nu este ușor greu să ne închipuim un asemenea fenomen eschatologic. Dar putem să-l deducem prin analogie paradisiacă de care sunt pline scrierile Sfinților Părinți. Hegel nu îndemna să ne reconciliem cu evenimentul istoric. Evident, dar ce n'au trebuit să acordăm acestei „reconcilieri”? Să acceptăm Katyul și Buchenwaldul, ca atare, ca eventimente istorice? Asta n'ar fi o dovadă de „bărbăție”, cum credea Hegel, ci de cinism. Reconcilierea cu evenimentele istorice nu poate fi făcută decât într-o perspectivă de eschatologie istorică. Adică, trebuie să nu spunem: odată, ororile acestea vor fi „justificate”; fragmentul de istorie rare lo-a dat naștere, va fi regenerat, măntuit. Cum? Asta numai Dumnezeu o știe. Noi, oamenii, trebuie să sperăm într-o măntuire a istoriei în întregul ei. Știm că această măntuire poate avea loc pe plan individual. Pentru că paradoxul creștinismului este că, dacă trecutul istoric e abolit prin măntuire, prezentul, deși transformat, tot în istorie rămâne.

Cum am putea să ne închipuim această salvare a istoriei în întregul ei? Așa cum ne putem închipui regenerarea Firii întregi, s'am „suspină după măntuire”. Păcatul n'a întinat numai neamul omenească; a întunecat și Cosmosul. Dovezi despre asta găsim în stuja Sfinților Părinți, în folclorul religios și chiar în unele texte patristice. S'ar putea ca Raiul să fie aici, lângă noi — și nu-l mai putem vedea ca atare, ca Rai, din cauza întunecării păcatului nostru. (Comparația aceasta e a lui Papini, dar ideea se regăsește în foarte multe mituri și legende populare).

S'ar putea, deci, ca și istoria să devină într-o zi „paradisacă”. Evident, atunci n'ar mai fi „istoria” pe care o cunoaștem noi, ci o existență colectivă transfigurată. „Cetatea lui Dumnezeu”. Afirmația aceasta e mai puțin paradoxală de cât pare. Karl Marx nu se gîdea la altceva, atunci când vorbea de o societate fără clase sociale. Nostalgia „vârstei de Aur” o regăsim în toate tradițiile și ea a fost coerent valorificată de creștinism. Deci, a vorbi de o eschatologie istorică nu implică a abandona terenul faptelor pentru speculații mistice și teologice. Tote filozofii istoriei sunt obligate să dea un răspuns la această întrebare: care e sensul istoriei și cum se va sfîrși ea? S'ar putea ca istoria, să se sfîrșească, aici, pe pământ, transfigurându-se. Din când în când, arareori, lucrul acesta se întâmplă. Istoria colectivă cunoaște momente de transfigurare, adică depășește propriile ei structuri și conținuturi, și arată — fără să înceteze o clipă de a rămâne concretă — ca o iconă. Ca să amintim un singur exemplu: așa a fost, câteva zile, istoria Indiei lui Gandhi. N'a fost o evaziune în real; a fost transfigurarea evenimentului istoric.

Oricând, și în orice țară, miracolul acesta rămâne cu putință. Deaceia spunem, și repetăm, că prezentul constituie o înfățișare de „posibilități deschise”. Orice neam poate face un nămol istoric major, dar poate face mai mult: poate salva istoria întregului neam omenesc.

MIRCEA ELIADE

„Între care e aceea de a trăi la... catolicism!”

## „Trădarea” de la 1700

și după anul 1751 uniți, ar fi isbit. Dar iubirea pentru Inocențiu Micu și revolta împotriva Inocentului său (Petru Pavel Aron) a făcut posibil amestecul Muscalilor, al Sărbilor și în mai mică măsură al Grecilor. Și astfel s'a ajuns la spargerea blocului românesc.

Iubirea de neam a Românilor uniți o poate pune la îndoială numai acela care nu cunoaște trecutul de luptă al Ardealului românesc. Să amintim, în fugă, de episcopul Ignatie Darabant, sau de Grigore Malor, de Samuil Micu Clain, de Gheorghe Șincai, de Petru Malor, de Cipariu, de Raftu, de Axente Sever, de protopopul Balint, de Bărmușiu, Gheorghe Pop de Băsești; de Mănuș Dar, lăsând trecutul, să ne uităm în juru-ne, astăzi după 250 de ani de îmbătrânire în „trădare”; să ne uităm în juru-ne, aci în exil: sunt oare uniți mai puțin patrioți decât ortodocșii? În viața mea n'am cântat „Pe-al nostru steag” într-o biserică ortodoxă. La Roma, în 1950, am făcut-o: l-am cântat în biserică, sub conducerea Monseniorului A. Tăutu.

Cunoscând cu săracă lăuntrică a ortodoxiei ardelenesti — vîrșată, din 1918, în vinele ortodoxiei din țara veche — mă întreb: oare faptul că în 1918 ne-am întămpinat cu o Transilvanie în parte unită cu Roma a fost o pagubă pentru românism, ori nenoroc a fost că la 1918 nu ne-am întămpinat cu o Transilvanie românească bloc, sub tolagul episcopului Romei?

(Și ce s'ar fi întămpiat dacă Domnitorul Al. Ioan Cuza ar fi avut vreme să ducă la bun sfîrșit tratativele lui cu Sfinții Scamni Căci Domnitorul Cuza — care nu poate fi bînuț de lipsă de patriotism — începuse tratative cu Roma pentru punerea Bisericii ortodoxe a Principatelor Unite, sub ascultarea episcopului Romei. Lucrurile acestea nu sunt cunoscute nici de istoriograful, Dosarul cu actele originale — aflat

prin subsolurile palatului domnesc din București — se găsea, în 1940, în mâinile unui distins cărturar român, pe care nu-l pot aci numi. Fără îndoială că arhivele Valcanului — pentru perioada aceea de timp încă inaccesibile — știu de aceste tratative).

Dar cu aceasta am ajuns la a doua față a „trădării”: trădarea față de Hristos. Aici accesul acuzatorilor și al judecătorilor este foarte limitat. Căci în calea discuției stau de-acum mezuizi probleme teologice.

Evident, dacă ar vrea cineva să mă convingă că la anul 1700 pe Români ortodocși din Transilvania i-a apucat un cumpănit dor de măntuire sufletească și nimic altceva, ar fi greu să mă desaga. Dar, iarăși, dacă mi s'ar spune că ortodocșii dela 1700 și-au vîndut credința „pentru un bîld de lînt”, n'ar putea socoti-o lucrul serios. Pentru aceasta, ar trebui să nu știu că înainte de 1700 Români ortodocși din Transilvania erau puși, prin hotărîre împărătească, sub ascultarea „Superintendentului” calvin (capul comunității calvine din Transilvania). Ar trebui să nu știu că la sinoadele protopopilor ortodocși români acest superintendent era purtat, în jîlf, pe umeri de către protopop. Ar trebui să nu știu că deciziile sinoadelor protopopilor trebuiau să poarte iscălitura superintendentului, ca să poată fi recunoscute. Ar trebui să nu cunosc dispozițiile acestor superintendenți cu privire la sîntețe Taine, la cultul Sfinților; să nu cunosc toată opera de calvinizare lentă a bisericilor ortodoxe românești din Transilvania. (Căci mitropolitul Valahiei, în afară de hirotonirea episcopului transilvănean, nu aveau nicio putere). Aceasta fiind situația, se pune întrebarea: Așezarea ortodocșilor români din Transilvania anulul 1700, amenințată de erezia calvină, sub acutul Romei creștine poate fi socotită trădare a Bisericii lui Hristos? Poate fi socotită trădare a lui Hristos fuga de sub autoritatea superintendentului eretic și căutarea de adăpost în conabla condusă de episcopul Romei?

Sau: poate fi socotită trădare față de Biserica lui Hristos trecerea dintr-o stare de neapendență ierarhică de fapt sub dependență reală dintr-o stare de episcopii Bisericii universale, canonice și apostolice?

Dar despre aceasta în numărul viitor.

G. RACOVEANU

„În locul ei: spion de catolicism!”

### CĂRȚI:

GEN. ION GHEORGHE. Rumäniens Weg zum Sozialismus. Kurt Vowinkel Verlag, Heidelberg, 444 pag., 8-v.

MIRCEA ELIADE, Von der Unteilbarkeit Europas. (Merkur, Dez. 1952, pp. 1101—1110).

— Symbolisme indien de l'abolition de temps. (Journal de Psychologie, Octobre—Décembre 1952, pp. 430-448).

NOTIZIARIO dell'associazione degli italiani profughi dalla Romania. An. I — Nr. 1 și 2. Proiectat și director: Antonio Dozzi, Via di Filomariano, 13, Roma.

EXIL, Seria II. Anul I, Nr. 1. Redactori: Ștefan Bocsi și Faust Brădescu. Rio de Janeiro, Caixa Post 89, Ag. Copacabana, Brasil.

DESTIN, revistă de cultură românească. Nr. 4-5, Noembrie 1952. Madrid, Menendez Valdes, 59.

VESTITORIUL, Anul II, Nr. 5 (An. I, Nr. 1), Salzburg, Elisabethstraße 38.

VIITORUL NOSTRU, Pagini lunare evreiești. Director S. Podoleanu. Noembrie 1952, Paris 51, rue des Petites Ecuries.

### CĂRȚI:

C. VIRGIL GHEORGHIU, La seconde chance, traduit du roumain par Livia Lamoure, Paris, Plon, 1952, în 8, 441 p., 600 franci fr.

Urmând un drum aproape asemănător cu cel din primul său roman, La vingt-cinquième heure, Domnul Gheorghiu alege câteva personaje pe care le însoțește de-a lungul anilor. Drumurile lor se separă, sortile sunt schimbătoare, ca și situația generală a omenirii; cei care credeau că n'au să se mai vadă, se reîntănesc, se recunosc, ori rămân străini: viața a săpat atât de adânc, încât din persoana lor de altădată nu mai rămâne decât o umbră.

Acțiunea începe în România de odinioară și se termină într-o Românie care să sperăm că nu va fi așa cum ne-o prezintă autorul. Judecătorul Pillat, comunistul Bodnar, Eddy Thall, artistă evreică, bătrâna ei servitoare Tina, aviatorul Varlaam, bătrânul țaran Ion Kostachi și alți mulți figuranți fac parte din acest crud și amar tablou. Eternele alergări de la un birou la altul, cerenile, hărțile, vizitele medicale, lungile cozi în fața ghișeurilor, foamea, singurătatea, lăta ce-i apăsăpă pe acești fugari în noile lor țări. Apusul nu-l înțelege, și el nu pot înțelege nimic din spiritul străinilor. Pleacă dintr-un colț de lume unde viața nu mai are cursul normal, infometăți de pace și de liniște, se izbesc de alte culturi care nici ele nu sunt mai normale. E deci de înțeles că procesul de adaptare nu poate funcționa. Mai toți se întorc în România, unde li așteaptă sfârșitul pribegiei în țărâna care a mai primit de sute de ani alte jertfe.

Câteodată limita posibilului pare depășită. Prin faptul că toate aceste neacazuri se năpustesc asupra aceluiași persoane, și în special regruparea lor și coincidențele sunt câteodată exagerate, din cele aflate. Luând fiecare persoană în parte cu destinul ei, viața lor nu are nimic excepțional, și nenumăratele câmpuri de refugiați sunt o bună dovadă. Pe de altă parte, dacă se acceptă premisa absurdității care domnește asupra lumii, este de prevăzută ca autorul să nu zărească nici cea mai mică rază de soare și de noroc în acest iad pămîntesc.

Este o adevărată minune că autorul a putut păstra oarecum esența de roman într-o carte care-i servește în mare parte drept pretext pentru considerațiile și digresunile sale asupra timpurilor actuale. Lungimea romanului ar putea să-i fie însă dăunătoare, și în oarecare sens și asemănarea lui cu primul său roman. Totuși, oricum ar fi romanul, e vorba de o nouă carte a unui scriitor român, publicată în pribegie, și cel puțin pentru acest motiv, ea trebuie salutăată cu bucurie. Ar fi de dorit însă ca autorul să ne prezinte și altceva. Este păcat să rămâi cu impresia că se mărginește la un fel de variațiuni pe aceeași temă. (Să fie vorba de reeditarea romanului Remarque?).

RODICA DOINA POP

La München sărbătoarea Unirii Transilvaniei și amintirea suprimării Bisericii unite s'a ținut la Iași Duminică a lunii Decembrie. A asistat un numeros public din München și împrejurimi.

La biserică românească din Roma, Pr. Carol Capota a comemorat Unirea Transilvaniei printr-un serviciu divin și plin de căvîntare, exaltînd gloria marilor patrioți care au săvîrșit acest act.



## Nicolae Bălcescu

Druck: Verlagsdruckerei Feinsinger Tagblatt, Frelalno